

Zapisnik sa prve fokus grupe projekta PAMETNI gradovi (CLEVER Cities) – Komunikacija u okviru Partnerstva za urbane inovacije

Datum: Utorak, 17.12.2019. godine, 11:00-13:00

Mesto: Gradska uprava Grada Beograda, Trg Nikole Pašića 6 - mala sala

Prisutni: učesnici koje su imenovala sledeće institucije: Sekretarijat za zaštitu životne sredine (Dejan Tripković - DT), Direkcija za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda J.P. (Nenad Krčum - NK), Centar za eksperimente i urbane studije (Ksenija Lalović – KL, Ana Mitić-Radulović – AMR), Jasna Cizler – JC, Ivana Korica - IK), PU „Dečji dani” (Jelena Kurtić Tirnanić - JKT), Elektrotehnička škola „Stari grad” (Ivona Vujošević – IV), Prva beogradska gimnazija (Snežana Perović - SP), Vazduhoplovna akademija (Vesna Vasiljević - VV), Bitef teatar (Vesna Bogunović - VB), Muzej nauke i tehnike (Saša Šepec - SŠ), JKP "Gradske pijace" (Violeta Praščević - VP), Savet zelene gradnje Srbije (Duška Grujić - DG), Beogradski festival cveća (Sabina Kerić – SK, Ivana Malinović - IM), Ekonaut (SK).

- AMR je pozdravila i predstavila učesnike, podsetila na kontekst i ukratko najavila aktuelne i buduće aktivnosti partnerstva;
- KL je objasnila kako će funkcionisati rad fokus grupe (FG) i kako se u tri sesije planira zajedničko dolaženje do cilja kroz (1) diskusiju o IDEJAMA iz pozicije željene budućnosti na teme AKTIVNOSTI i PROSTORA Linijskog parka, (2) diskusiju o PREPREKAMA koje treba savladati i (3) zajedničku formulaciju vizije na osnovu prethodne dve sesije.
- JC i IK su na četiri velika plakata mapirale ključne ideje i grafički beležile tok diskusije.
- IV je otvorila diskusiju, iznoseći ideju da kreiranje Linijskog parka može da posluži za praktičnu nastavu učenicima Elektrotehničke škole „Stari grad“, gde bi se kroz radionice stvarali korisni elementi za javni gradski prostor, poput energetski-efikasnog osvetljenja, isl.
- VB je predložila da se u programu Linijskog parka nađe scena od prirodnih materijala i energetski-afikasni mali paviljoni (za amaterske kratke komade); predložila je spisak/knjigu mogućih projekata;
- NK je objasnio da je Direkcija za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda J.P., kroz Sekretarijat za stambene i komunalne poslove, naručilac plana detaljne regulacije (PDR) Linijski park, koji trenutno izrađuje Urbanistički zavod. U obuhvatu plana je i termoelektrana Snaga i svetlost, koja bi trebalo da postane novi Muzej Nikole Tesle. Na delu železničkog koridora treba da prođe i jedna linija metroa. Parterno uređenje treba sprovesti tako da pruga ostane reper te lokacije. Očekuje se niz mikro-ambijenata, amfiteatar svakako treba da bude jedan od njih. Geodetski snimak se trenutno izrađuje, očekuje se da će potpuno topografija terena biti dostupna za dva meseca. Zato je dobro artikulirati ideje unapred i plasirati ih za rani javni uvid, kada se građani uključuju u proces izrade plana.
- SŠ je objasnio da se neke od intervencija predloženih za Linijski park mogu sprovesti i u samom Muzeju nauke i tehnike (MNT), ili u njegovom dvorištu. Idealno bi bilo povezati park sa okolnim prostorima, pa osmisliti „turu edukacije i nauke“ koja bi povezala sve škole iz okruženja sa muzejima i prenamenjenom termoelektranom Snaga i svetlost (SS). MNT u svom repozitorijumu uglavnom ima predmete, koji iz oblasti ekologije nisu uvek previše atraktivni, ali naučno-tehnička baština Srbije je značajna i treba je promovisati. Naglasio je da obilasci muzeja, na žalost, nisu deo nastavnog plana i programa. Zaključeno je da treba promovisati čitav kraj, Donji Dorćol, kroz pravljenje sinergija postojećih i budućih namena, a nikako stvarati izolovane konkurente trenutnim sadržajima. Buduće muzejske postavke treba osmišljavati interaktivno, namenski kao spektakl ili igru, a kroz program namenjen deci dopirati i do roditelja, jer je to najefikasniji vid obrazovanja i podizanja svesti. Treba uraditi analizu industrijske baštine Beograda, ali pruga u okviru Linijskog parka bi se mogla delimično zadržati (u nekom segmentu), bar u parternom uređenju, jer ima istorijski status i značaj, pa može da bude reper tog prostora.
- DG je sugerisala da bi ovakvo obeležavanje bilo vrlo poželjno, da mogu da se postave i info-table i punktovi, kao i da stara železnička stanica može da promeni namenu, ali da treba da ostane reper u prostoru, poput Check Point Charlie prelaza u Berlinu. Dodala je da bi u čitav projekat trebalo uključiti i Turističku organizaciju Beograda, jer Beograd treba da proširi svoju turističku ponudu, a ovaj prostor ima potencijal da ponudi specifične sadržaje i oblikovnost.
- VB je potvrdila da Linijski park treba da bude tematski obojen, da treba da se zadrži ideju „rute“ iako više neće biti pruge, da umesto stanica treba organizovati punktove sa sadržajima /

programima i događajima u koje bi se uključili učenici i studenti iz okruženja, pa da promocija parka ne bude marketnška, već edukativna (što se može na kraju pokazati i kao najbolji marketing). Dodala je da treba razmišljati i na nivou „improve everywhere“, pa je ponovila ideju da se osmisle bedževi sa hemijskim premazima koji bi reagovali zvukom ili svetlom u boji kada zagađenje vazduha premaši dozvoljeni nivo, a koje bi mnogo ljudi moglo da nosi npr. mesec dana. U slučaju zvučnog signala – postavilo se pitanje akustičkog zagađenja. Upitno je i da li bi takav projekat dobio dozvolu nadležnih za merenje zagađenja, jer uz korišćenje on-line aplikacija ne mogu da se sprovedu teritorijalno preciznija merenja.

- SP je objasnila da u Prvoj beogradskoj gimnaziji eko-teme obrađuju kroz predstave, da je moguće organizovati volonterska čišćenja celog terena i takmičenja u cirkularnoj ekonomiji, kroz koja se stvara nova upotrebna vrednost otpada (iskustva i nagrade već postoje). Konstatovano je i da bi bilo poželjno da se organizuju privremeni događaji u ovom prostoru, dok se sprovede radovi na izvođenju parka.
- AMR je objasnila da se izvođenje manjih radova (npr. uređenje staza) očekuje već od leta, a da izvođenje značajnijih radova po projektu može da se počne kada se usvoji planski dokument (PDR trenutno u izradi) i kada se regulišu imovinsko-pravni odnosi na zemljištu, izradi projektno-tehnička dokumentacija i pribavi odgovarajuća dozvola za izvođenje.
- JKT je potvrdila da je za decu predškolskog uzrasta dragoceno da stižu znanja kroz igru i pozorište, u interakciji, i da su vrlo voljni da decu dovode u javni prostor Linijskog parka, kada on bude uređen. VB je spomenula kinetičke skulpture, praktični nastavu za najmlađe i traženje podrške RTS-a za reportaže i/ili film o ovakvim aktivnostima.
- VV je istakla značaj mikroklima, sugerisala postavljanje solarnih punjača za mobilne telefone, podela se priča o volonterskoj sadnji drveća u koridoru Linijskog parka od strane učenika.
- SŠ je pomenuo merenje i prikazivanje zagađenja (aero i akustičkog) na tablama / semaforima. DG je dodala da takve merače treba da ima svaka javna ustanova: obrazovna, kulturna, itd, a SP je naglasila da je važno da budu na vidljivim mestima, npr. na uličnim fasadama.
- Podela se priča o urbanom baštovanstvu, pa je rečeno da bi ogledne bašte trebalo da budu u svakom vrtiću, školi... da je moguće da budu u MNT.
- VP je potvrdila da Beogradske pijace treba da budu zelene, cvetne, da promovišu zdravu hranu, ali i da budu mesta okupljanja i kulturne razmene, organizacije različitih manifestacija, itd.
- DT je istakao da je vrlo važno što se Linijski park pretvara u zelenu zonu, jer je tolika površina zelenila danas retkost, a da delovanje na mikro-nivou ipak nije dovoljno. Objasnio je da su podzemne vode danas na dubini od 8 m, a ne na dubini od 3m kao nekada, i da je teško damlado drveće opstane, kao i da se mora razmišljati o zelenoj infrastrukturi i promenama na svim nivoima. Važno je artikulirati poruke i pravilno ih usmeriti ka donosiocima odluka.
- Polemisalo se o tome do koje mere treba ići u planiranju zdrave, ekološke zone Linijskog parka u centru grada: da li zabraniti i pušenje u tom prostoru (NK), ili će i manje mere izazvati otpor i reakcije građana, poput pretvaranja centra Beograda u pešačku zonu. Predloženo je donošenje konkretnih mera i pravila ozelenjavanja, kao i uvođenje mernih mesta za kontrolu zagađenja vazduha, radi merenja sadašnjeg, početnog stanja (bazični indikator, *eng. baseline indicator*) i merenja uticaja ozelenjavanja parka nakon, npr. 10 godina.
- VB je istakla da je u mladima od 16 do 25 godina velika snaga, kao i u muzici i u događajima koji okupljaju taj uzrast, navodeći jednostavne događaje sa velikim uticajem, poput akustičkih koncerata uz strunjače na podu. KL je navela primer žutih lazy bag ležaljki (pokretni urbani mobilijar) u Minhenu, i mini bibliotekama u zelenim vagonima u Parizu. Treba razmisliti o

bezbednosti i održavanju takvih elemenata u javnom prostoru Beograda. U svakom slučaju, konstatovano je da je potrebno „da se zajednica vrati ljudima“.

- SK je predstavila svoja iskustva sa urbanim baštovanstvom, probleme sa korišćenjem parcela u javnoj svojini (zahtevne tenderske procedure za dobijanja zemljišta u zakup).
- DT je objasnio na kakve se probleme nailazi pri pokušajima realizacije Strategije pošumljavanja (2009), jer se mnoge slobodne parcele prenamenjaju (u gradsko građevinsko zemljište) i otuđuju privatnim licima. Od 1000 ha planiranih za pošumljavanje, nakon 10 godina na samo 9 ha može da se realizuje sadnja (ni 10%).
- Urbano baštovanstvo se savetuje u lejama, moguće u MNT, u unutrašnjem i spoljnom prostoru, moguće sa zaklonima/ senilima od solarnih panela. Na zagađenom zemljištu bivšeg transportnog koridora nije moguće saditi korenasto povrće, ali bi mogao da se posadi gradski voćnjak. Na prostoru Linijskog parka oko Dunav stanice postoji zagađenje i od bivše železnice, i od neadekvatnog odgovđenja atmosferskih voda.
- MNT sprovodi rekonstrukciju starog parobroda – on bi mogao da se nađe i u priobalnom delu Linijskog parka, kao i možda neke prenamenjene lokomotive Železničkog muzeja.
- DG je istakla da bi bilo važno da se jedan (centralni) objekat sačuva i rekonstruiše po LEED ili BREAM standardima, da bude objekat-ekspozat održive gradnje, za multimedijalne sadržaje. Logična pretpostavka je da bi to bio objekat Snaga i svetlost, koji je od 2013. godine pod zaštitom.
- Na temu rada sa decom i motivisanosti mladih, IM je govorila o vršnjačkoj edukaciji i iskustvima sa projekta „Grad po meri deteta“. Naglasila je da je uz zabavne i turističke sadržaje važno razmišljati o dinamici razvoja današnje dece i ponuditi im tip gradskog parka kakav ne postoji na drugom mestu u Beogradu, koji nudi promenljivost i fleksibilnost prostora, koji je naučno-inovacioni i razvojni. Možda osmisliti prostor za koji se unapred zna da će biti podložan transformacijama, predvideti unapred park za laku „gradnju“ / postavljanje manjih, privremenih ekspozata ili struktura (npr. kućica na drvetu – za ljude).
- VB i AMR spomenule su mogućnost korišćenja pruge za mala elektro-vozila, koja bi se mogla koristiti kao pokretne bine i uneti specifičnu dinamiku u ovaj prostor: pozorište – muzej - edukativni poligon.
- IM je navela da je važno razmišljati i o biljnim vrstama koje podstiču biodiverzitet i specifičnu faunu, npr. kreirati dolinu leptira, ili ekosisteme za negovanje ptica. Vrlo je važno u projekat uključiti i biologe, npr. kroz Botaničku baštu Jevremovac. Potrebno je proučiti trenutno zelenilo i zadržati sve kvalitetne biljke. Takođe, važno je ne saditi alergene.
- KL je sugerisala definisanje pravca zajedničke vizije, na osnovu iznetih predloga i sugestija:
„Linijski park 2025. godine je atraktivni, samoodrživi, multifunkcionalni, eko-tehnološki, umetnički, edukativni i istraživački, demonstracioni poligon, kojim se promovišu zdrav život, zajednica, kosmopolitizam kroz nacionalnu kulturu, zaštita prirode i osnaživanje mladih“. Dodatne sugestije su „Linijski park je oaza [gde se susreću] tehnika, priroda i umetnost (eko-art)“.
- Skup je završen u odličnom raspoloženju, a učesnici su zamolili da se sa svima podeli kontakt-lista, kako bi međusobno mogli da budu u komunikaciji i van formata radne grupe.

U prilogu je kratak pregled sprovedenih i planiranih aktivnosti:

PLANIRANJE LINIJSKOG PARKA NA DORĆOLU			
VREME	URBANO INOVACIONO PARTNERSTVO	POZIV ZA MLADE ARHITEKTE	IZRADA PDR-A
19.11.2019.	Prvi sastanak Partnerstva za urbane inovacije		
29.11.2019.	Osnovana radna grupa rešenjem gradonačelnika	Priprema raspisa	
17.12.2019.	Fokus grupa za sekcije kulturno-obrazovnih institucija i aktivista		
18.12.2019.		Objavljen poziv za mlade arhitekate	
25.12.2019.	Objavljen Upitnik za građane (bellab.rs/upitnik) (https://forms.gle/bEQBLrV3K5gwiCc6A)		
16.01.2020.	Dodela sertifikata studentima izbornog predmeta AF-a	Javna prezentacija poziva za mlade arhitekate	
21.01.2020.	Fokus grupa za sekcije gradskih i republičkih organa, javnih preduzeća i ostalih organizacija, i akademije, strukovnih organizacija i MSP		
28.01.2020.	Rok za popunjavanje upitnika za građane	Rok za predaju radova mladih arhitekata	
29.01 – 07.02.2020.		Žiriranje oblikovnih predloga + Priprema programa za mlade	
<u>Najkasnije</u> 08.02.2020.		Otvorena radionica za građane i izložba radova mladih arh.	
12.02.2020.	Izložba i panel diskusija projekta PAMETNI gradovi sa EU partnerima	Proglašenje pobjedničkih timova, podela po zonama i programske smernice	
		Potpisivanje ugovora sa mladim arhitektima	Rani javni uvid za PDR Linijski park
<u>okvirno</u> 15.02 – 15.05.	Studentski konkurs za mala NBS rešenja	Izrada idejnih rešenja mladih arhitekata	Izrada nacrtu plana

01 - 05.06.2020.	EU GREEN WEEK i proglašenje pobednika studentskog konkursa		
			Javni uvid za PDR Linijski park